

Eenige opmerkingen naar aanleiding van art. 916 Wetboek van Koophandel

<https://hdl.handle.net/1874/242141>

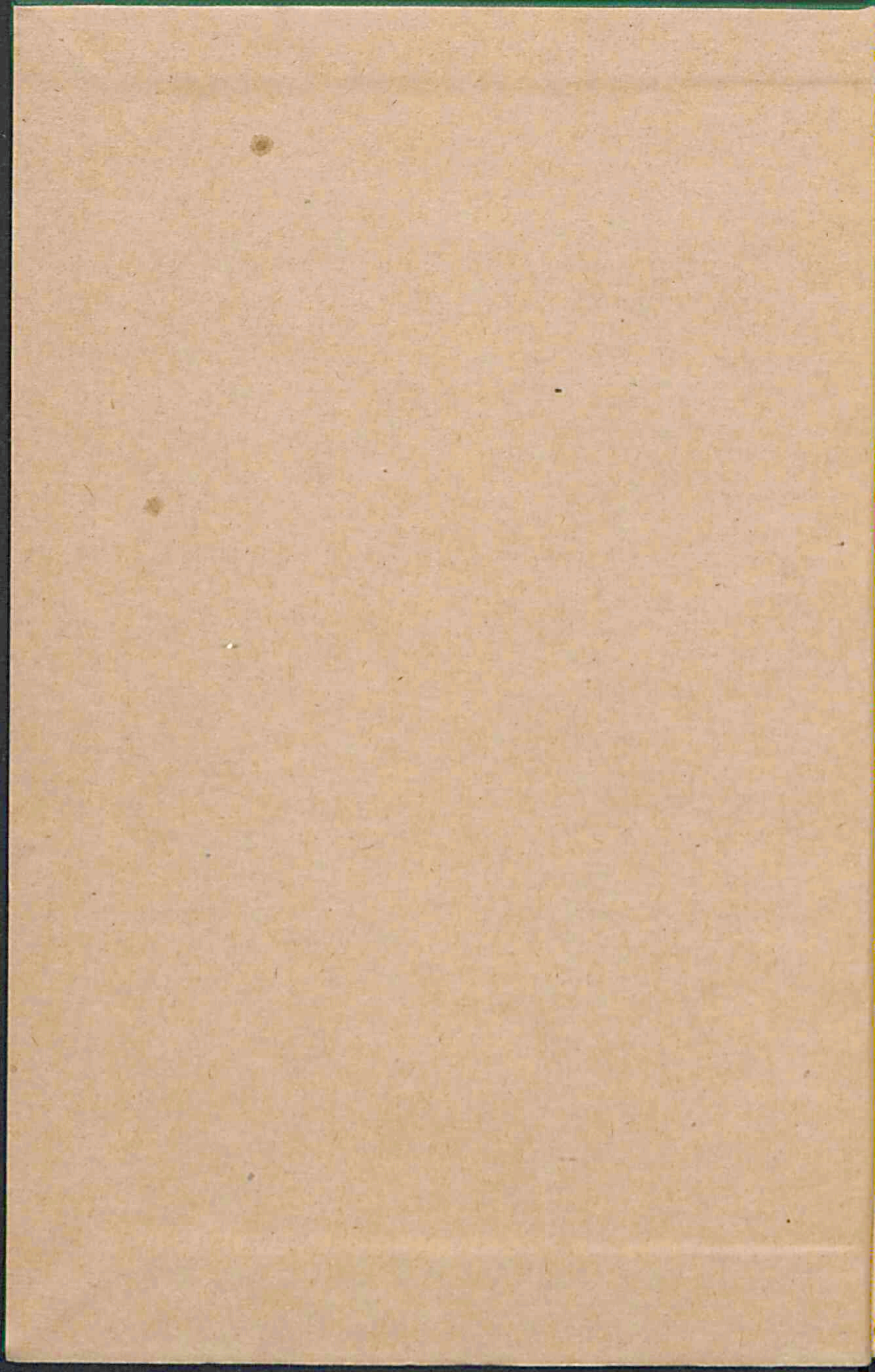
EENIGE OPMERKINGEN

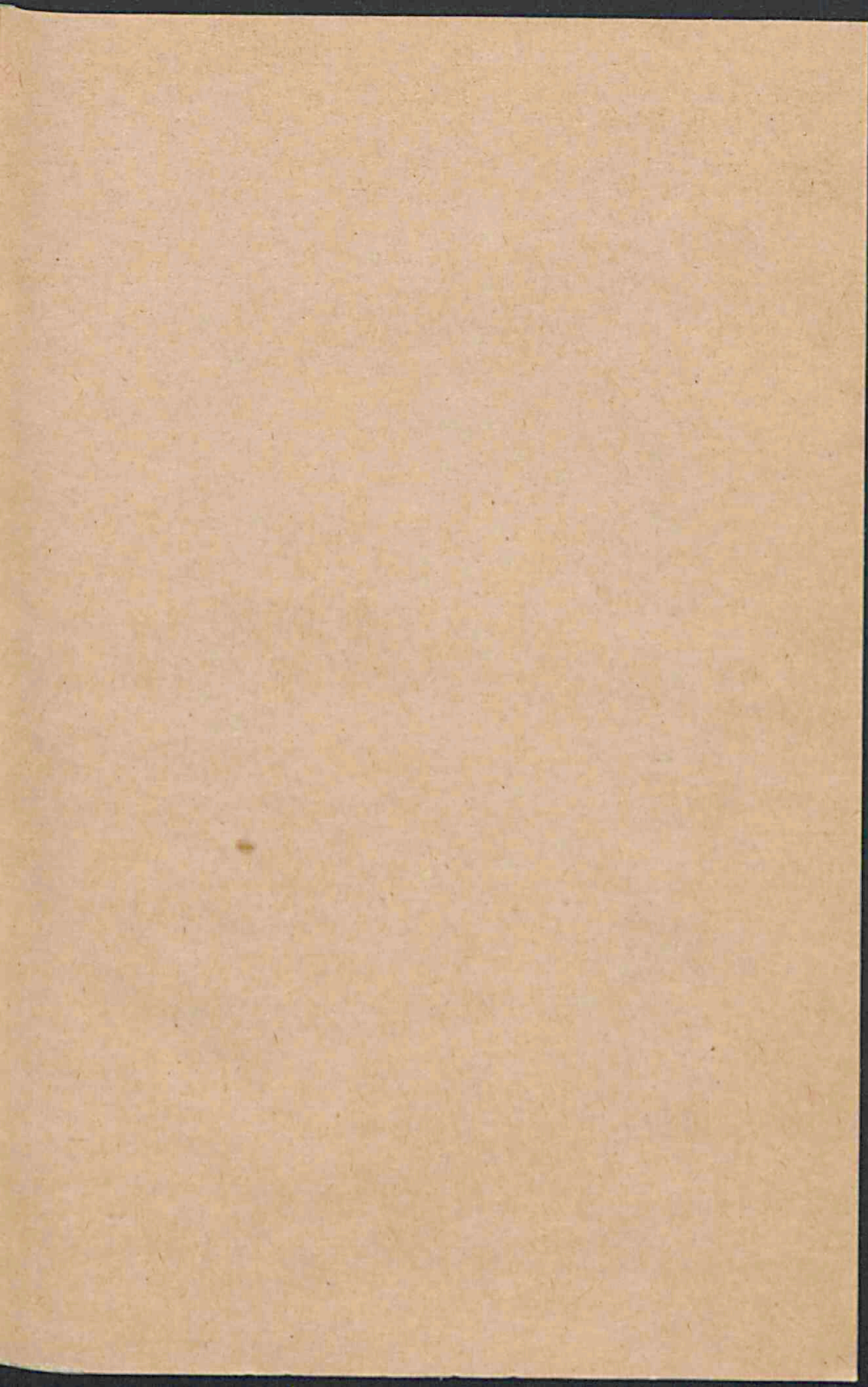
NAAR AANLEIDING VAN

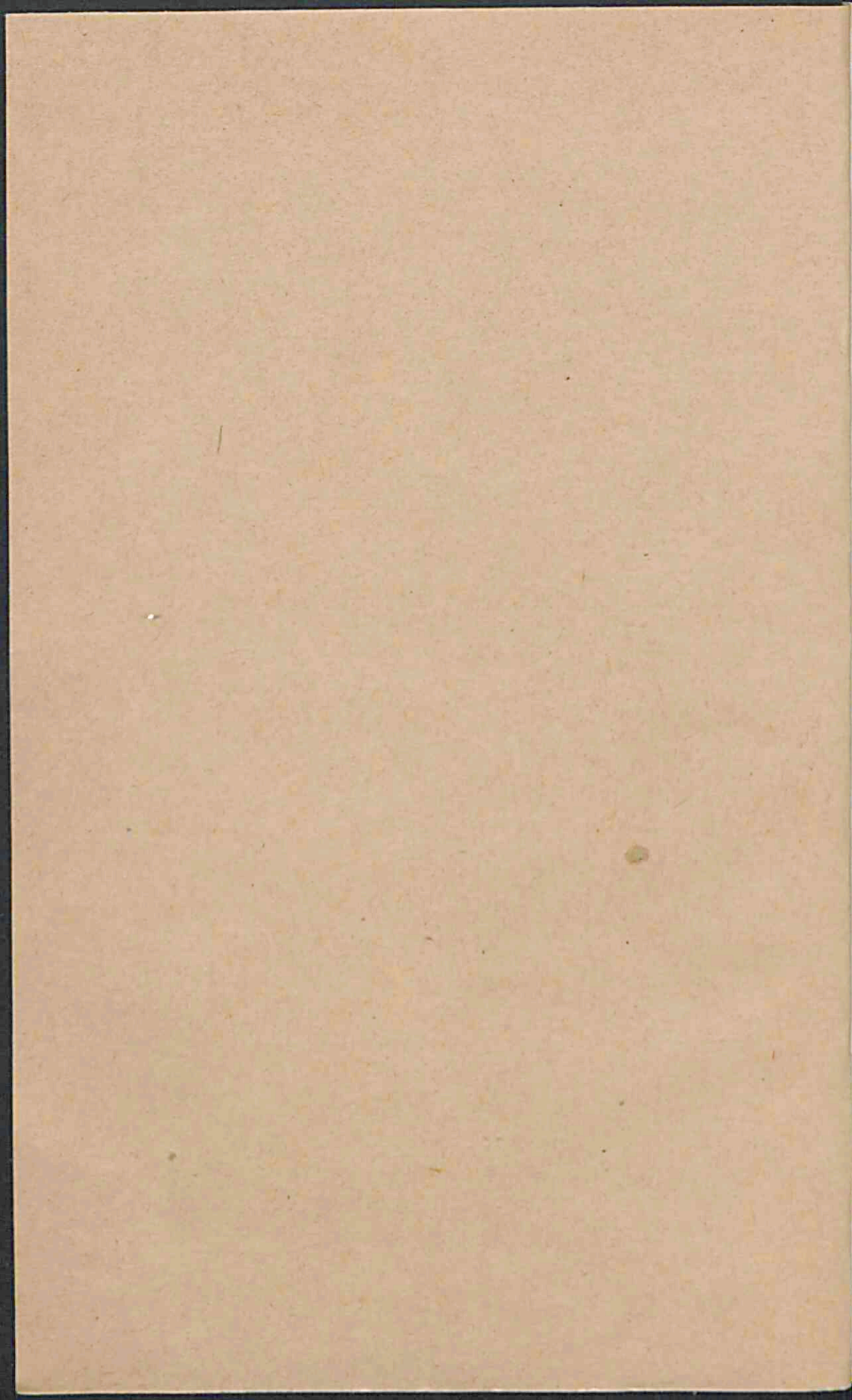
ART. 916 WETBOEK VAN KOOPHANDEL.

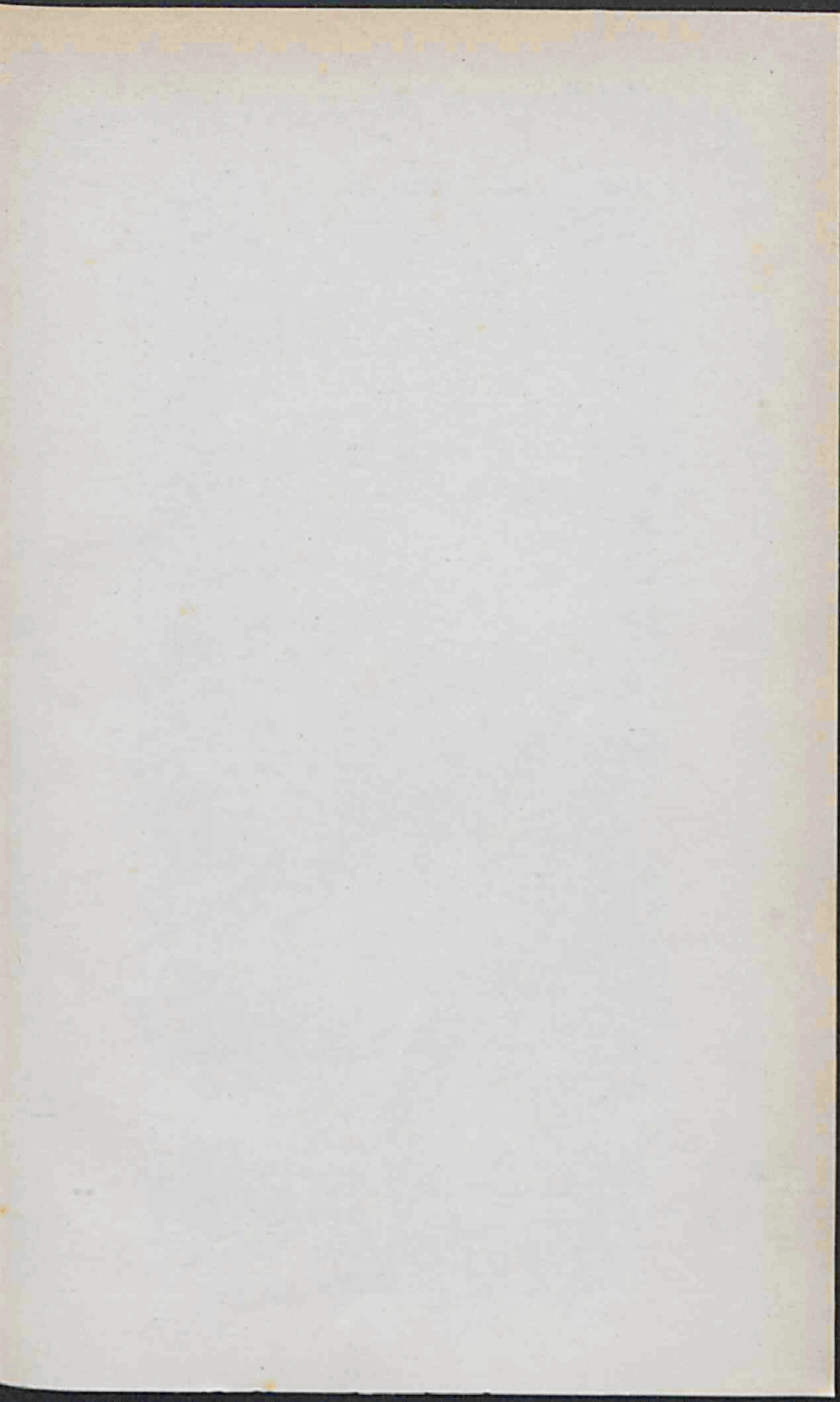

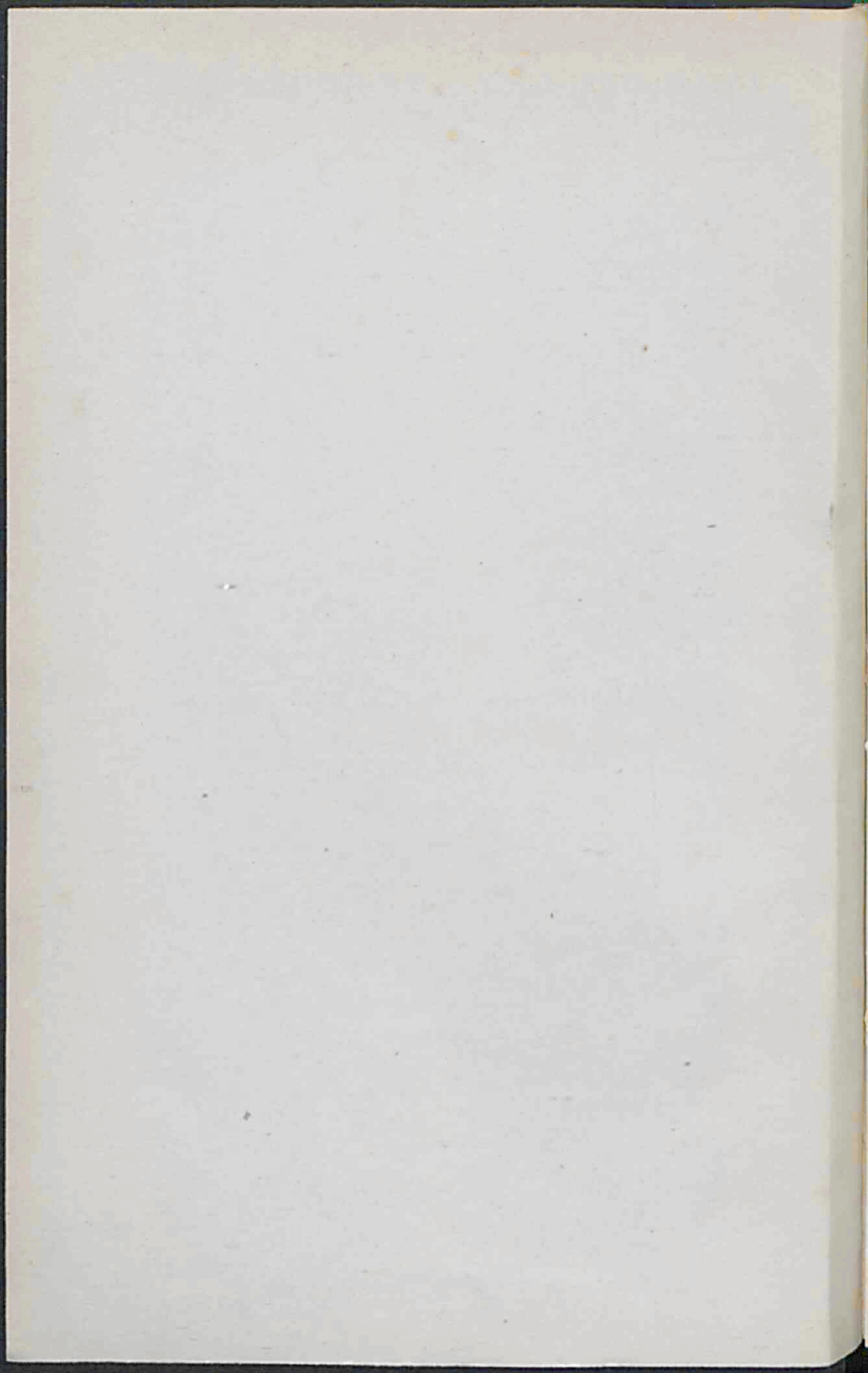
s.
cht
9

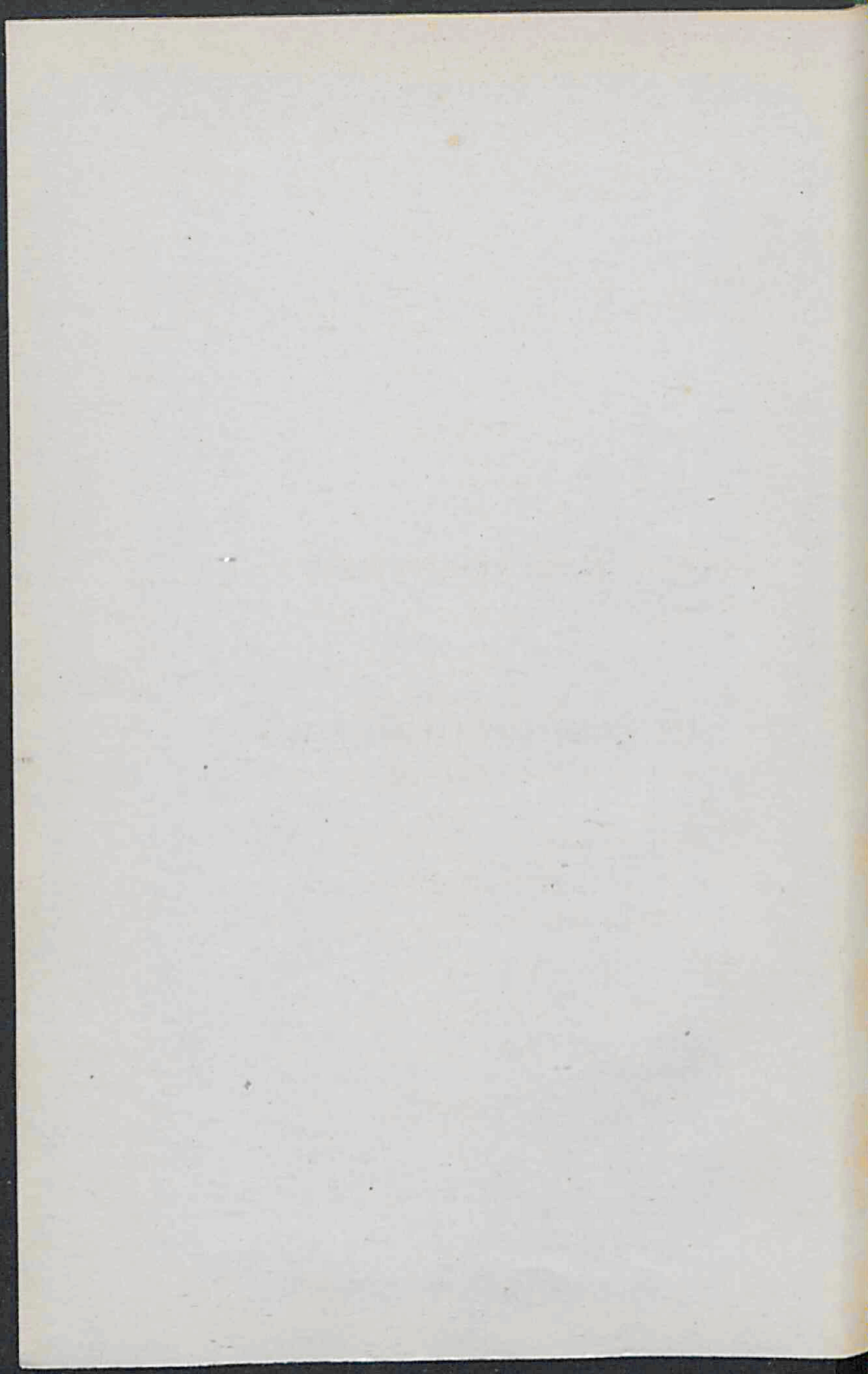

EENIGE OPMERKINGEN

NAAR AANLEIDING VAN

ART. 916 WETBOEK VAN KOOPHANDEL.

*D 180: Recht
1879*

EENIGE OPMERKINGEN

NAAR AANLEIDING VAN

ART. 916 WETBOEK VAN KOOPHANDEL.

~~~~~
Proefschrift

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MAGTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. E. MULDER,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

EN

OP VOORDRACHT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TE VERDEDIGEN

op Vrijdag, den 31. October-1879, te 3 uren,

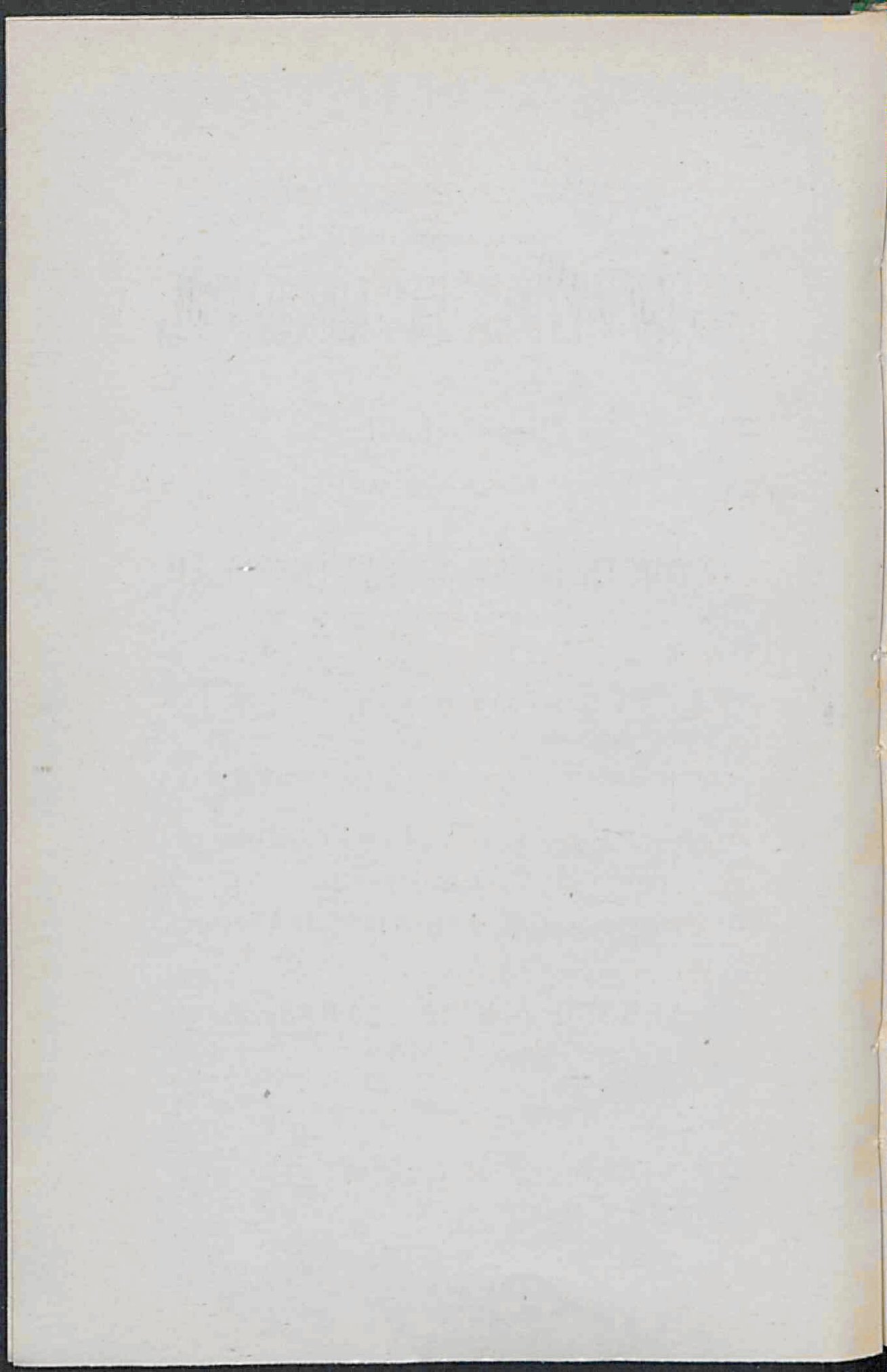
DOOR

ARNOUD JAN DE BEAUFORT,

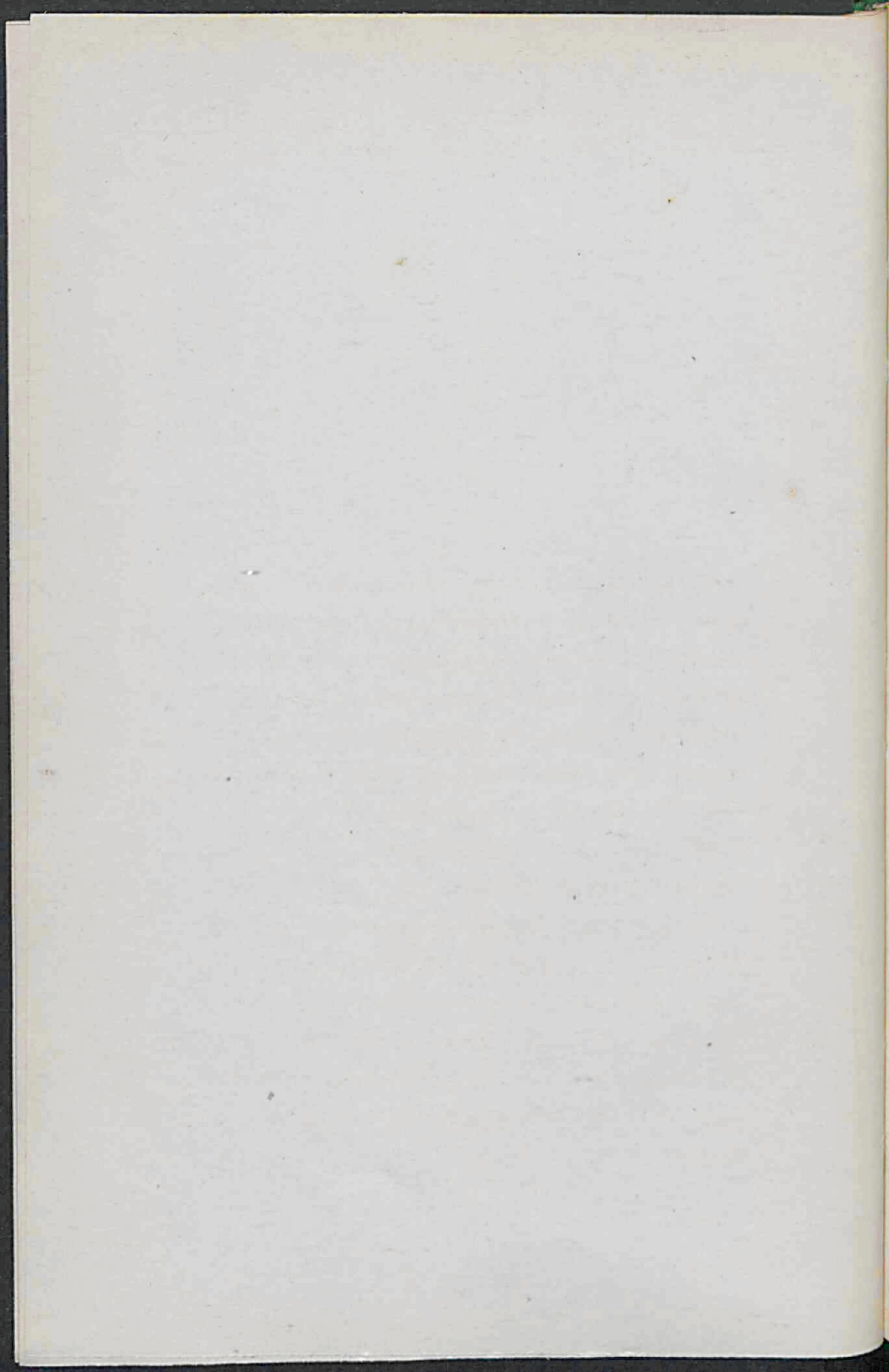
GEBOREN TE UTRECHT,

—————
UTRECHT — KEMINK & Zoon — 1879.

AAN MIJNE MOEDER.

7) In 1873 werd door den Hoogen Raad, in zijn terechtzitting van 23 October, een arrest gewezen, waarbij het hoogste rechterlijke college de uitspraak van de arrondissementsrechtbank te Maastricht bekrachtigde, en verklaarde, dat de schuldenaar, aan wien surséance van betaling is verleend, bevoegd is in rechten op te treden, zonder bijstand of machtiging der aan hem toegevoegde bewindvoerders.

Mij komt het beroep op artt. 916 en 918 Wetboek van Koophandel tot staving dezer meening ongegrond voor, en ik ben van gevoelen, dat even als bij alle overige daden van beheer, de surséant den bijstand der bewindvoerders behoeft, ook dan wanneer hij in rechten wil optreden.

Het is derhalve mijn voornemen, om in de volgende bladzijden te handelen over de rechtsbevoegdheid, van den in staat van surséance verkeerenden koopman, na te voren in het kort te hebben nagegaan, hoe de surséance ontstaan is, van wanneer zij dagteekent, en met welk doel zij in ons wetboek is opgenomen.

Hoewel het woord surséance zoude doen vermoeden, dat dit voorrecht voor kooplieden uit den Code de Commerce door ons is overgenomen, zoo wordt toch de surséance in de Napoleontische wetgeving niet aangetroffen. Echter is zij in Frankrijk geen onbekende zaak. In de Ordonnance du Commerce, van 1673, (den zogenaaften Code Savary), vindt men een dergelijk voorrecht, in den negenden titre behandeld, onder het opschrift: „Des défenses et lettres de répit”, waar wij lezen:

1. „Aucun négociant, marchand ou banquier ne pourra obtenir des défenses générales de le contraindre, ou lettres de répit, qu'il n'ait mis au greffe de la juridiction, dans laquelle les défenses ou l'entérinement des lettres devront être poursuivis, de la juridiction consulaire, s'il

y en a, ou de l'hôtel commun de la ville, un état certifié de tous les effets, tant meubles, qu'immeubles, et de ses dettes; et qu'il n'ait représenté à ses créanciers, ou à ceux qui seront par eux commis, s'ils le requièrent, ses livres et registres, dont il sera tenu d'attacher le certificat sous le contre-scel des lettres.

2. Au cas que l'état se trouve frauduleux, ceux qui auront obtenu des lettres ou des défenses en seront déchus, encore qu'elles aient été entérinées ou accordées contradictoirement, et le demandeur ne pourra plus en obtenir d'autres, ni être reçu au bénéfice de cession.

3. Les défenses générales et les lettres de répit seront signifiées dans huitaine aux créanciers et autres intéressés qui seront sur les lieux, et n'auront effet qu'à l'égard de ceux auxquels la signification en aura été faite.

4. Ceux qui auront obtenu des défenses générales ou des lettres de répit, ne pourront payer ou préférer aucun créancier au préjudice des autres, à peine de déchoir des lettres et défenses.

5. Voulons que ceux qui auront obtenu des lettres de répit ou des défenses générales, ne

puissent être élus maires ou échevins des villes, juges ou consuls des marchands, ni avoir voix active et passive dans les corps et communautés, ni être administrateurs des hôpitaux, ni parvenir aux autres fonctions publiques, et même qu'ils en soient exclus, en cas qu'ils fussent actuellement en charge."

Men ziet dat deze défenses et lettres de répit in menig opzicht overeenkomst hebben met onze tegenwoordige surséance.

In ons oud Nederlandsch recht had men niet minder dan drie wijzen om uitstel van betaling te erlangen. Kist verhaalt ons daaromtrent het volgende:

„In Holland waren vroeger drie middelen bekend, waardoor aan den schuldenaar, die buiten staat is, zijne schulden dadelijk te voldoen, doch meent die later te zullen kunnen betalen, werd tegemoet gekomen: 1° de atterminatie of de brieven van respijt, 2° de mandementen van inductie en 3° de surséance van betaling."

1°. De atterminatie was eene weldaad door den summus imperans, aan den schuldenaar bewezen. Toestemming van crediteuren was daartoe niet noodig, zelfs al verklaarden alle de

schuldeischers zich tegen de atterminatie, toch kon de Souverein die verleenen, mits slechts de schuldenaar voldoende borgtocht stelde. Deze was een vereischte tot de verleening der atterminatie. Zonder borgtocht kon geene atterminatie worden verkregen. De Hooge Raad verleende die gunst in de plaats der Hooge Overheid des lands.

2°. Het mandement van Inductie was een rechtsmiddel verleend door het Hof van Holland.

Daartoe werden de schuldeischers voor den gewonen rechter, den *judex domicilii* des schuldenaars, geroepen, welke hun het verzoek des schuldenaars om uitstel voorhield en pogingen aanwendde om hen overtehalen om in dat uitstel toe te stemmen. Het was dus een soort van accord, buiten faillissement.

De rechter had de bevoegdheid om, wanneer de meerderheid der schuldeischers met het uitstel genoegen nam, het verzoek om uitstel toe te staan, zoodat het ook voor de niet toestemmende minderheid, verbindend werd.

3°. De *Surséance* van betaling, was mede een daad van den Souverein, waarbij deze eene dispensatie gaf aan den schuldenaar, zonder eenigen borgtocht te vorderen of eenige toestemming van

crediteuren te vragen, waardoor alle rechtsvordering, arrest en executie gestuit werd. Deze rechtsweldaad is zonder eenige wetgevende tussenkomst ingevoerd; zij steunt op de Souvereiniteit¹⁾.

In het latijn der Juristen heeft men aan dit rechtsprivilege den naam gegeven van *litterae respirationis*, vandaar de fransche naam van *lettres de répit*, en in ons oud Hollandsch recht van brieven van respijt.

Reeds vroegtijdig komen de respijtbrieven voor in onze rechtsgeschiedenis. Reeds in de Ordonnantie van de Keizerlijke Majesteit (Karel V) van 19 Mei 1544 vinden wij het volgende aangaande deze brieven bepaald:

„Dat brieven van respijte en atterminatie van schulden niet en sullen verleent werden, tenzij dat eerst sommierlyck blycke bij suffisante Attestatie van de schade en verliese gesustineert bij den impetrant ende dat sulcke schade toekomende zijn buyte zijn schuld.

Dat alle Impetranten van respijte sullen gehouden wezen te doen dachvaerden alle heure

---

1) Mr. J. G. Kist Handelsproces-recht blz. 221.

crediteuren in den Provincialen Raedt, ende aldaer presenteren heure brieven mitsgaders heurluyder Borchtochte, binnen der maent nae de Impetratie, andersints die Brieven van respijte sullen wesen nul ende van onwaerden.

Dat de crediteuren sullen mogen de Borchtochte wederleggen waar op recht gedaen zal werden, soo sommierlyck als mogelyck wesen zal.

Indien gheschil rese op te suffisante of insuffisante van de Borchtochte, soo wanneer d'Impetranten hebben uytstel of delay van eender maent ofte minder, om te verifiëren de suffisantie van zijn voorsz. Borchtochte, opte peyne, indien hij niet en verifieert, te verliesen 't effect van sijne Brieven van Respijte, ende soo verre de gedachvaerde wilt doen blycken ter contrarie, zal oock hebben (om 'tzelve te doen) een Maent ofte minder tijdt opte verbeurte dat de Borchtochte sal werden gehouden voor suffisant.

Dat men geene Brieven verleenen en zal om te bedwingen den crediteur te consenteren in 'tappointement ghemaect bij sijnen schuldenare mette meeste partije van sijne crediteuren, soo verre dat bij den voorsz. appointement, men quitschelt eenige partije van de schult,

of dat men geve, dach van betalinge zonder cautie" 1).

Men ziet dat zij daar reeds, als eene bekende en gangbare zaak besproken wordt.

Ongeveer tachtig jaren later, vindt men bij de Groot, aangaande deze respijtbriefven het volgende vermeld:

„Soo wanneer een schuldenaer hoop heeft sijnen boedel te kunnen redderen, so mag hij ligten Briefven van uytstel, van de Hooge Overheyt, voor den tijt van vijf jaren, mits stellende seker voor de voldoeninge, welke Briefven werden gestadet, indien het meerdere deel der inschuldens daerin bewilligen, rekenende het meerderdeel na de grootheyt van de schulden. Anders zijn de regters gewoon te gebruycken aanrading ende onderregtinge, tot welcken eynde ook de inschuldens gedaegt mogen werden" 2).

Ook Simon van Leeuwen handelt over dit voorrecht. Hij zegt:

---

1) Ordon. van 19 Mei 1544. Groot Placcaatboek I, blz. 327.

2) H. de Groot, Inleyding tot de Hollandsche Rechtsgeleertheyt, III, 51.

„Of andersints verzoekt men van het Hof van Holland Brieven van Inductie of atterminatie, dat is bewilligde uitstel, anders respijt, voor den tijd van vijf iaren mits stellende borg voor de voldoening”¹⁾.

Zoo ook van der Keesel in zijne Theses selectae juris Hollandici et Zelandici:

„Ad rescriptum moratorium et literas inductionis obtinenda, requiritur ut debitor de solido solvendo caveat idoneis fidejussoribus aut aliam cautionem interponat, qua contenti sunt creditores. Juratoria cautio non sufficit”²⁾.

Wij vinden de surséance ook behandeld, in het Wetboek van koning Lodewijk, waar zij atterminatie genoemd wordt. Daar kan zij nog gegeven worden voor hoogstens drie jaren, en wordt verleend door den rechter, onder wien de schuldenaar behoort³⁾.

In de in 1811 hier ingevoerde fransche wet-

---

1) Simon van Leeuwen, Rooms-Hollands regt, Boek IV, 41.

2) Van der Keesel, Theses selectae juris Hollandici et Zelandici, Th. DCCCXC.

3) Wetboek op de rechterlijke instellingen en rechtspleging in het koninkrijk Holland 1809. Art. 761—764.

geving wordt van de surséance geen gewag gemaakt. Wel vindt men in art. 1244 Code Civil eene kleine tegemoetkoming, in zoo verre de rechter tegenover ieder schuldeischer afzonderlijk uitstel mag verleen.

Hier te lande was men echter in den handel aan de algemeene surséance gewoon geworden. Geen wonder was het derhalve, dat zij in 1814 weder ingevoerd werd, bij besluit van den Souvereinen vorst van 29 Januari (Stbl. 66), waaruit zij in vervolg van tijd, in ons tegenwoordig wetboek is overgebracht.

Volgens Holtius hebben de staatsgebeurtenissen tot de ontwikkeling der surséance bijgedragen. Zoo verhaalt hij ons, dat in Duitschland dit grootelijks het geval was in de zeventiende eeuw, na den dertigjarigen oorlog, toen landen en steden verwoest en verarmd ternerder lagen, en het ademhalen voor degenen die wat schuldig waren, meer dan ooit noodzakelijk geworden was. Een rijkswet van 1654 bepaalde toen onder anderen, dat geene losbare kapitalen binnen de eerstkomende drie jaren zouden kunnen opgezegd worden, waaraan

vervolgens eene ruime toepassing gegeven werd. Iets dergelijks had in Pruissen plaats na den ongelukkigen oorlog van 1806. Men vindt het ook wel vergund aan eene enkele stad, waarvan een voorbeeld bij Mattheus de Afflictis, *Decisio* 377, in den oorlog tusschen Frans I en Keizer Karel V, toen de benden des Konings in het Napolitaansche gevallen waren, en de stad Barletta bijzonder te lijden gehad had. In Keur-Hessen werd in 1773 aan den geheelen landbouwenden stand een moratorium voor vier jaren verleend ¹⁾.

Wegens geheel bijzondere aangelegenheden schijnen reeds vroegtijdig in Duitschland moratoriën in zwang geweest te zijn; zoo is bij Senckenberg, *Selecta juris et hist.* Deel IV pag. 301 een moratorium van de veertiende eeuw vermeld, door Keizer Albrecht aan eenen burger uit Neurenberg verleend, waarbij aan deze, en aan zijne echtgenoot wordt toegestaan, „daz si von dem Tag als dieser Brief geben ist, zwai

---

1) Men zie Holtius, *Het nederlandsche Faillitenrecht* (tweede uitgaaf) bldz. 553.

ganze jar sicher sein sullen vor allen iren gelttern si sein Kristen oder Juden" 1).

Deze brief, door den Keizer verleend, vindt weerklink in de bepaling van Art. 900 van ons Wetb. van Kooph. dat ook bij bijzondere rampen dit uitstel mag verleend worden.

Algemeene moratoriën vindt men echter veel vroeger reeds; zoo heeft Keizer Justinianus aan Italië en Sicilië, welke zeer veel geleden hadden door den inval der Franken, een uitstel van vijf jaren verleend 2). Biener (die deze constitutio heeft uitgegeven), geeft den volgenden inhoud daarvan op.

„Der Sinn scheint im Ganzen klar zu sein. Justinian giebt in Ansehung der Schulden, welche bis auf den neuerlichen Einfall der Franken in Italiën und Siciliën contrahirt sind, ein Moratorium auf fünf Jarhe, welches vom wiederher gestellten Frieden an zu rechnen ist, d. h. also

---

1) Men vindt dit rescript in zijn geheel vermeld in de dissertatie van D. H. Delprat, de Nederl. en Belg. wetgv. betrekkelijk de surséance van betaling onderling vergeleken. Leiden 1854, bldz. 37.

2) Editio Kriegel III, 740. Const. V. „Constitutio quae data est pro debitoribus in Italia et Sicilia.

von 555. Nach Ablauf dieses Quinquennals sollen die Schuldner nach freyer Wahl entweder 50. Procent des Kapitals bezahlen oder die Hälfte ihres Vermögens den Gläubigern abtreten" 1).

Ook in ons Vaderland zijn vroegtijdig algemeene moratoriën verleend; zoo vindt men onder anderen bij van Mieris, groot Charterboek, een privilege door Hertog Aelbrecht, aan de inwoners van den Riederwaard verleend (die veel te lijden gehad hadden van overstrooming), van 9 Februari 1374:

„Aelbrecht enz. Want onse goede lude van Riederwaert zeer belast ende becommert sijn mitten Lomberden scult, des si nu ter tijt niet verghelden en moghen, overmits ongheval ende groten scade, die hem opghecomen is van den watere, ende opdat si te bet zullen moghen ghewezen 't lant weder te diken ende te houden, soo hebben wi hem deze gratie ghedaen, ende willen, dattie Lomberden, ghien ghelt hebben en zullen van dien van Riederwaert van der tijt

---

1) Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft, deel 5, pag. 354.

dattet eerst inbrac, dat was t' onser Vrouwen daghe purificatio lestleeden, over twien jaeren ter tijt toe dattet lant weder ghedijct is te voller dijc ende eenen winter overstaet, ende dan zullen si den Lomberden hoer ghelt gheven, te Bamisse daeran bij tuien van onsen Rade die wiere toe setten zullen, als besceijdelic is

Ende ombieden, ende bevelen allen onsen Rechters in Zuuthollant, dat si den Lomberden ghien recht en doen op die van Riederwaert voer den tijt, als voerscreven is.

Voert alle jaerrenten, die op lant, op lijf, of op ander goet staen, daar ment niet varen en laet voer den dijc soe (willen) wi dat men ghien jaerrenten of gheven en sel, overmids dat die luden ghiene jaerscaer en hebben, ende sijt verdiken moeten, voer die tijt, dat Riederwaert te vollen ghedijct is, ende dair te Bamisse daer en sal men betalen mit eenre jaer pacht, ende dan voert elc man weder te comen op sijn renten. Ende des soe bevolen wi oec allen onsen Rechteren in Zuuthollant, dat si hierof niemande recht en doen op die van Riederwaert, voer die tijt voerscreven." 1)

1) Van Mieris, Groot charterboek van Holland en Zeeland, III, bldz. 288.

Een bijna gelijk privilege werd, 30 April 1375 aan die van den grooten waard gegeven.¹⁾

Ook heeft men een Placcaat van de Staten van Holland en West Friesland van 26 December 1672 (zeker wel het hachelijkste jaar, dat de Republiek heeft doorstaan, daar zij in een oorlog gewikkeld was met Frankrijk en Engeland te zamen, Lodewijk XIV zich van een groot gedeelte des lands had meester gemaakt, en men overal het land had onder water gezet, om de verdere nadering van den vijand te belemmeren) „daer bij verstaen werdt, geen Hypotheeken noch kustingen te mogen opeischen, daarvan de Interesten wel betaald werden”²⁾.

Over dit Placcaat vinden wij het volgende vermeld bij Voorduin, in de redevoering van den heer Beelaerts van Blokland, door dezen gehouden in de openbare vergadering der tweede kamer den 20sten Maart 1826.

„De eenige algemeene maatregel, dien ik heb kunnen opsporen, is het plakkaat van de Staten van Holland en West-Friesland in dato 26 De-

---

1) Men zie van Micris, III, bldz. 309.

2) Men zie Groot Placcaatboek, III, 493.

cember 1672, bij hetwelk bevolen werd „geene hypotheeken of kustingen gedurende het jaar 1673 te eischen, mits de interessen er van betaald wierden, hun regt van hypotheek geconserveerd bleef, en zij alleen verhinderd wierden de panden, die door de algemeene calamiteit hunne waarde verloren hadden, in executie te brengen.”

En iets verder zegt hij:

„Dit was eene algemeene ramp, en het is blijkbaar, dat die wet slechts was eene wet van omstandigheid. En in welken engen zin dezelve moest worden verstaan, gaven de Staten vervolgens te kennen bij Resolutie van den 26 Augustus 1673, zeggende: „dat hetzelfde plakkaat niet applicabel was op de kapitalen en kustingen, vóór dato van hetzelfde vervallen en opgeëischt, of daarover vóór dato van dien condemnatie was gekomen — en dat de crediteuren met hunne procedures te dien opzichte mogten voortgaan” 1).

Wat surséance betreft wegens bijzondere ram-

---

1) Voorduin, Geschiedenis der Nederlandsche wetboeken, X, 901.

pen aan eenen bepaalden persoon verleend, hieromtrent is vooral merkwaardig de resolutie van de Staten van Holland van 19 Januari 1774, waarbij de surséance, door hen aan A. ter Borch verleend, weder werd ingetrokken ¹⁾).

Deze had namelijk, even als zoovele andere handelshuizen dit in het jaar 1773 hier te lande hadden moeten doen, zijne betalingen moeten staken ²⁾).

Zoodra als ter Borch zijne betalingen had gestaakt, had hij eene vergadering van crediteuren belegd, en zijne boeken vertoond, en dezen hadden daarop vijf leden uit hun midden benoemd, om na onderzoek der boeken „den staat der zaken op te maken, en van het een en ander den gezamenlijken schuldeischers verslag te doen, om daarop zoodanige maatregels te nemen, als de omstandigheden van zaken ten hunnen meesten nutte zouden vorderen.”

Dezen brachten daarop kort daarna verslag van

---

1) Groot Placcaatboek, IX, 516.

2) De aanleiding en oorzaken dier handelserisis van 1773 vindt men uitvoerig vermeld bij Mr. W. P. Sautijn Kluit, de Amsterdamsche Beurs in 1763 en 1773.

hun onderzoek uit, en ondersteunden de propositie door den gefailleerde gedaan, waarbij hij zich verbond, jaarlijks 10 pC. der schuld te zullen aflossen, telkens voor ultimo December, te beginnen in 1773, terwijl de crediteuren van hunnen kant, zoolang hij geregeld voortging met af te lossen, zich zouden onthouden van alle verdere vorderingen.

In genoemd verslag vinden wij de volgende gronden tot aanbeveling dier propositie:

„Dat zij den staet der zaken en Boeken van Abraham ter Borch en deszelfs huis van negotie hadden geexamineert, en dat hun daaruit was voorgekomen, dat de voorname oorzaak van deszelfs derangement geweest ware in de groote crediten, welke hetzelfde Huis van negotie zoo hier als buiten 's lands zoude hebben gegeven, zulks zij naar hun beste weten vermeenden, de gesteldheid der zaken van denzelven Abraham ter Borch en van zijn Huis van negotie zoodanig te zijn, dat niets voordeeliger konde wezen voor respective crediteuren, dan dat aan hem een genoegzame en convenabele tijd werde gegeven, om deszelfs pretentien te innen. En dat dezelve blijvende in de roulance zijner af-

fares en negotien, zulks de meeste gelegenheid zoude geeven aan de respective crediteuren om hunne pretensien te kunnen erlangen" 1).

Toen echter eenigen der schuldeischers zich met genoemd accoord niet vereenigen wilden, bleef er voor ter Borch niets anders overig, dan zich bij smeekschrift te vervoegen tot het hof van Holland, en van hetzelfde te verzoeken Mandament van Inductie, om dusdoende de weigerachtige schuldeischers te bewegen of des noods te dwingen, het meerder getal der schuldeischers te volgen.

Werkelijk werd een dergelijk Mandament van Inductie aan hem, 29 November 1673, door het hof van Holland verleend, met opdracht aan schepenen van Amsterdam, de weigerachtige schuldeischers voor zich te doen verschijnen op een nader door hen te bepalen dag, waarbij zij tevens geauthoriseerd werden, om, indien zij de zaak daartoe vinden gedisponeert, middelerwijl alle de procedures en executien, welke tegen den suppliant ofte zijne goederen mogten zijn ondernomen ofte verder mogten werden ondernomen

---

1) Nieuwe Nederlandsche jaarboeken 1774, IX, bldz. 87.

te houden in staate en surchéance tot dat bij scheepenen voorn. in de voorsz. zaake anders zal weezen gedisponeert" 1).

Nadat echter inmiddels twee houders van wissels door ter Borch geaccepteerd, zich bij verzoekschrift tot de schepenen gewend hadden, om apprehensie op zijn persoon en arrest op zijne goederen te erlangen, andere schuldeischers zich daarentegen bij smeekschriften tot de Staten der Provincie alsmede tot de schepenen van Amsterdam vervoegd hadden, „ten einde de verleening van prompt wisselregt tegen ter Borch door schepenen mogten geweigerd worden,” verzocht ter Borch ondertusschen nog van het Hof van Holland Mandament Poenaal, waarbij aan elk en een iegelijk verboden zou worden, om met de aangevangen procedures voort te gaan of anderen op touw te zetten, totdat op het Mandament van Inductie anders zou beslist zijn.

Op dit smeekschrift antwoordde het Hof van Holland door aan de schepenen van Amsterdam volmacht te geven om de zaak al of niet in

---

1) Nieuwe Nederlandsche jaarboeken, bladz. 124.

staat van surséance te houden, totdat het Hof nadere schikkingen zou hebben gemaakt.

Nadat nu nog verscheidene requesten en smeek-schriften aan de Staten waren opgezonden, zoo-wel voor als tegen het in stand blijven van het verleende Mandament van Inductie, en ter Borch zelf eene memorie had overgelegd ¹⁾, maakten ten laatste de Staten van Holland aan de zaak een einde bij Resolutie van 19 Januari 1774 ²⁾, waarbij de aan ter Borch verleende surséance ingetrokken werd, en wel voornamelijk ter wille van het bericht van Burgemeesteren van Amsterdam, door hen, na ingewonnen advies van schepenen dier stad, aan de Staten toegezonden.

In genoemd bericht komen de volgende redenen voor, waarom schepenen rekenden, dat de surséance, aan ter Borch verleend, moest ingetrokken worden, en wel ten eerste, omdat onder de 42 schuldeischers, die tot den 17de December 1773 het accoord ondertekend hadden, geen der 4 gecommitteerden behoorden, die de aan-

---

1) Nieuwe Nederlandsche jaarboeken, IX, bldz. 133—144.

2) Groot Placcaatboek, IX, bldz. 516.

neming van dat accoord hadden aangeraden, waarom men vermoedde, dat deze óf geen schuldeischers waren, in welk geval het door hen uitgebrachte rapport als van weinig beteekenis moest beschouwd worden, óf dat bij nader onderzoek aan hen gebleken was, dat genoemd accoord niet zoo aannemelijk was. Ten tweede vonden schepenen dat er geen gronden waren surséance te verleenen, zonder dat er door den schuldenaar cautie gesteld was, (hetgeen ter Borch niet gedaan had), en dat bovendien ter Borch niet, zooals anderen die in gelijk geval waren, alle zijne goederen en bezittingen aan de schuldeischers overgedragen had, maar in het gerust bezit zijner zaken gebleven was, en zelfs nog niet de eerste uitbetaling van 10 procent had gedaan ¹⁾.

Dat men later streng gewaakt heeft om het onnut verleenen van surséance te voorkomen, en zeer zelden slechts aan kooplieden dit voorrecht verleende, blijkt ons onder anderen uit de Resolutie van de Staten van Holland

---

1) Men zie Nieuwe Nederl. jaarb. IX, bldz. 149—169, en Mr. W. P. Sautijn Kluit, de Amsterdamsche Beurs, bldz. 117 en vlg.

„tot voorkoming der menigvuldige verzoeken om surséance van betaling” ¹⁾ van 26 Februari 1784 waarin goed gevonden werd, „als algemeenen regel aan te nemen, dat voortaan, alle verzoeken om surséance van betaling, door ingezetenen dezer provincie aan Hun Edel-mogenden gedaan wordende, direct zullen worden gewezen van de hand, ten ware in volstrekt buitengewone en alzoo summierlijk wel geverifieerde gevallen, om bijzondere redenen, door Hun Edel Groot Mogenden billijk en noodig mogt worden geoordeeld, over dusdanige verzoeken eenige deliberatie te doen plaats hebben.”

De surséance is, volgens Holtius, eene weldaad van de hooge overheid, op grond van buitengewone rampen aan een schuldenaar verleend, waardoor hij voor een tijd aan de gerechtelijke vervolging zijner schuldeischers onttrokken wordt ²⁾.

Het is zoowel een voorrecht voor den schuldenaar als voor den schuldeischer. Asser zegt: „Door de surséance beoogt de wet hoofdzakelijk,

---

1) Groot Placcaatboek, IX, bldz. 558.

2) Holtius, Faillitenrecht, bldz. 557.

den schuldenaar de gelegenheid te geven met zijne zaken geregeld voort te gaan, zonder door vervolging of dreigende faillietverklaring gestoord te worden, en tevens aan deze gunst de waarborgen te verbinden die in het belang der schuldeischers onmisbaar zijn ¹⁾.”

Het is dus voor beide partijen een voordeel, want (alhoewel voor het faillissement insolventie geen vereischte is), door het verklaren van een faillissement is het meer dan waarschijnlijk, dat de boedel van den gefailleerde de schulden niet zal kunnen dekken, dewijl de goederen van den schuldenaar, bij executorialen verkoop, meestal minder opbrengen, dan wanneer hij, al is het onder toezicht, zelf aan het verkoopen blijft, (want dan drukt de massa den prijs niet) zoodat de schuldenaar zich zal moeten vergeeuen met een procentsgewijze betaling, terwijl hij na verloop der surséance (indien de zaken van den schuldenaar geregeld en geschikt zijn, wellicht zijn geheele schuldvordering gekweten ziet. En heeft de surséance niet tot dat gun-

---

1) Asser, Schets van het Nederlandsche Handelsrecht, bldz. 121.

stig resultaat geleid, dan kan altijd het faillissement nog uitgesproken worden, en verkeert hij dus in denzelfden toestand als hij verkeerde vóór de verleening van de surséance.

Dat het voor den schuldenaar een beneficium is, behoeft geen betoog, want een faillissement, al is de koopman er ook nog zoo onschuldig ingeraakt, benadeelt altijd zijn goeden naam en faam, zooals onder anderen blijkt uit de bepaling van artikel 437 Burg. Wetb. n°. 5.

Art. 900 Wetb. van Kooph. bepaalt welke de vereischen zijn, waarop aan een schuldenaar surséance kan verleend worden.

Ten eerste moet hij koopman zijn; wie koopman is, bepalen ons de artikelen 2, 3, 4 Wetboek van Koophandel. Nu is het echter niet genoeg koopman te zijn om van het beneficium van surséance gebruik te kunnen maken, er moeten nog bij-omstandigheden bijkomen, welke ons eveneens in artikel 900 Wetb. van Kooph. opgenoemd worden.

Ten eerste, moeten buitengewone omstandigheden van oorlog of andere onvoorziene rampen hem buiten staat hebben gesteld, om zijne schuldeischers te voldoen, en ten tweede moet

hij volgens zijnen staat of balans, door deugdelijke bescheiden gestaafd, aantonen, dat hij, door het te verleenen uitstel zijn schuldeischers ten volle zal kunnen voldoen.

Dat echter op deze omstandigheden dikwijls niet al te nauw gelet wordt, blijkt ons uit het gezegde van Asser:

„In de praktijk wordt bij het verleenen van surséance meestal weinig gelet op het bewijs der buitengewone omstandigheden als oorzaak der geld-verlegenheid; er gaat althans veel, onder dien naam door, dat zeker, volgens de bedoeling van den Wetgever, niet als zoodanig zoude kunnen worden aangemerkt. — Daarbij komt dat de balansen, die worden overgelegd, tot staving van de mogelijkheid, om na eenigen tijd alle schuldeischers te betalen, een niet zeer zekeren maatstaf opleveren. — Ook hier toch kan de kunst om cijfers te groepeeren wonderen verrichten” 1).

---

1) Asser, Schets van het Nederlandsche Handelsrecht, bldz. 124.

Nu zijn wij gekomen tot het eigenlijke punt, dat wij ons voorgenomen hebben te behandelen, namelijk, welke de rechtsbevoegdheid is van den koopman, aan wien surséance van betaling verleend is, en voornamelijk, of hij bevoegd is, om zonder den bijstand van de hem toegevoegde bewindvoerders, rechtsgedingen te voeren, zooals de Hooge Raad bij zijn arrest van 23 October 1873 besliste.

De volgende gronden voert de Hooge Raad aan, tot staving der meening, in genoemd arrest geuit.

„De Hooge Raad, enz.

Overwegende, wat betreft het eerste gedeelte van het middel van cassatie, dat, naar art. 916 Wetb. van Kooph., de schuldenaar, aan wien surséance is verleend, zonder medewerking der

bewindvoerders niet mag verrichten de daarbij opgenoemde handelingen, noch uitoefenen eenige daden van beheer; dat echter onder dit laatste, hetwelk hier alleen in aanmerking kan komen, niet is begrepen het voeren van een rechtsgeding hetzij als aanlegger, hetzij als verweerder;

dat dit volgt uit art. 918 Wetb. van Kooph. waarbij, alleen echter voor het daarbij bedoeld geding, wordt gevorderd machtiging of bijstand der bewindvoerders; daar toch, deze uitdrukkelijke bepaling zoude zijn overbodig, bij de door de eischers aan art. 916 Wetb. van Kooph. gegeven uitlegging"

Deze uitlegging of liever beperking van het woord beheer is zeker zeer zonderling. Waarom zoude daaronder niet begrepen worden, het voeren van een rechtsgeding, hetzij als aanlegger, hetzij als verweerder; wat toch is de beteekenis van het woord beheeren? Volgens mijn inzien niets anders dan heer of dominus over iets zijn, dus ook als dominus over die zaak beschikken, en waar dit recht van als heer te beschikken aangerand wordt, het te handhaven, of ook het daar te doen gelden, waar men meent er toe gerechtigd te zijn. En wat is dit anders dan

het voeren van een rechtsgeding, hetzij als eischer hetzij als verweerder.

De Hooge Raad geeft als grond voor zijne uitlegging, „dat dit volgt uit art. 918 Wetb. van Kooph., waarbij alleen echter voor het daarbij bedoeld geding, wordt gevorderd machtiging of bijstand der bewindvoerders.”

Deze grond is niet zeer overtuigend. In art. 918 Wetb. van Kooph. staat, dat de schuldenaar den bijstand der bewindvoerders behoeft, om de opheffing van het beslag op zijne persoon of goederen gelegd, van den rechter te vorderen, maar sluit dit nu in zich dat hij voor alle andere vorderingen dien bijstand niet behoeft? Ik geloof dat men dit bezwaarlijk kan aannemen. Veeleer zoude men hier moeten aannemen, dat, wanneer voor die procedure, die den boedel onmogelijk bezwaren kan, te weten het opheffen van beslag op den persoon, de medewerking van de bewindvoerders geeischt wordt, deze dan nog stilliger noodig is, wanneer door het geding eene vermindering van vermogen kan bewerkt worden.

Zeer juist komt mij aangaande deze zaak de meening van den hoogleeraar Fruin voor, door hem uiteengezet in het Rechtsgeleerd Bij-

blad voor het jaar 1874, waar hij het volgende zegt:

„Indien toch het beheer van goederen, het gerere patrimonium, het zij dan pro se of pro alio, niet de bevoegdheid omvat om, tot handhaving van het recht op dat patrimonium, den weg van rechten in te slaan, weten wij inderdaad niet te zeggen wat het wel omvat. De schuldenaar mag, volgens art. 916, zonder medewerking der bewindvoerders zijne goederen niet vervreemden of bezwaren, maar hij zal, zonder hunne medewerking wel een proces kunnen beginnen, waarvan die vervreemding het gevolg kan zijn! En tot dit zonderlinge stelsel komt men alleen door een argumentum a contrario uit art. 918; omdat daar gezegd wordt dat de debiteur met machtiging of bijstand zijner bewindvoerders de opheffing van het beslag op zijn persoon of goed bij den rechter vorderen mag, concludeert men, dat hij alle mogelijke andere vorderingen zonder dien bijstand kan doen. Alsof men — indien men deze bepaling voor iets anders dan overbodig wil houden — niet veeleer zou kunnen zeggen, dat zij hare ratio hierin vindt, dat er zonder uitdrukkelijk voorschrift twijfel

zou kunnen rijzen, of juist in dit geval de machtiging der bewindvoerders wel zoo noodig is als elders" ¹⁾).

Dat in art. 919 Wetb. van Kooph. geen gewag is gemaakt van bewindvoerders, staat deze rede-
neering niet in den weg, daar art. 916 Wetb.
van Kooph. hierin mijns inziens toereikend voor-
ziet. Maar door met den Hoogen Raad aante-
nemen, dat onder daden van beheer het voeren
van een rechtsgeding niet begrepen is, vervalt,
naar ik meen, het grootste deel der zekerheid
voor de schuldeischers.

Waarom toch worden in onze tegenwoordige
wetgeving bij de verleening van surséance on-
middellijk twee of meer personen door de recht-
bank benoemd, om met en benevens hem (zoo
als art. 905 Wetb. van Kooph. het uitdrukt),
het beheer over zijne zaken te voeren, terwijl
deze bewindvoerders bij de vroegere verleening
van surséance niet benoemd worden?

Omdat vroeger ieder, aan wien surséance ver-
leend werd, borgen stellen moest. Deze borgen
konden zelfs door de crediteuren, zoo zij niet

---

1) Rechtsgeleerd Bijblad 1874, bldz. 12.

solide schenen te zijn afgewezen worden, zooals onder anderen blijkt uit de door mij hier boven aangehaalde Ordonnantie van de Keizerlijke Majesteit, van 14 Mei 1544, XXXII en XXXIII en uit de door mij aangehaalde plaats uit Simon van Leeuwen.

Deze borgen gaven zekerheid genoeg aan de crediteuren.

Het was hun onverschillig of de schuldenaar zijn vermogen door onverstandige daden van beheer, gewaagde processen etc. verminderde, daar de borgen toch betalen moesten; zij hadden slechts te zorgen dat (zooals de Ordon. van 1544 het uitdrukt) de borgtocht, door den schuldenaar gesteld, suffisant was.

Deze zekerheid door borgstelling, die de schuldenaar nu mist, is hem als het ware teruggegeven in de aanstelling der bewindvoerders, die, zooals de wet bepaalt, bij voorkeur gekozen worden uit de voornaamste schuldeischers (ook al een maatregel der wet om zeker te zijn dat zij nauwkeurig toezicht zullen houden). Hun wordt opgelegd er voor te zorgen, dat de schuldenaar zijne roerende goederen niet nadeelig vervreemdt of verpand, noch dat hij daden van beheer doet, die in fraudem creditorum zouden zijn, en nu

zou de schuldenaar zonder hun bijstand een gewaagd rechtsgeding kunnen aanleggen hetzij als aanlegger, hetzij als verweerder, dat tot nadeel des boedels strekken kan?

Men zegge niet, door de uitspraak wordt het recht van den eischer of verweerder in het licht gesteld, en deze kan dus nooit tot vermindering van vermogen strekken, want op de wijze van behandeling van het geding, komt het zeer aan. Stel iemand eischt betaling van eene schuld die reeds voldaan is, de schuldenaar spreekt kwanswijs tegen, bewijzen worden door den eischer overgelegd, maar de verweerder brengt zijne quitantie niet in het geding, en wordt veroordeeld.

Dit is nu wel een geval van kwade trouw, maar evenzoo goed kan het gebeuren, dat door zijne nalatigheid het rechtsgeding verloren wordt.

En wat verder de macht en bevoegdheid der bewindvoerders betreft, zij zouden door het aannemen van het gevoelen van den Hoogen Raad aanmerkelijk lijden.

Laat ons nagaan welke de macht van de in art. 905 Wetb. van Kooph. genoemde bewindvoerders is.

Volgens Kist heeft de macht der bewindvoerders veel overeenkomst met de auctoritas tutoris bij de Romeinen ¹⁾.

Zoodra (in het Romeinsche recht) de minderjarige boven de zeven jaar was, handelde hij zelf, bijgestaan door den voogd.

Waren nu alle handelingen, door den minderjarige zonder die auctoritas verricht, ongeldig?

Het antwoord hierop vinden wij in de Instituten, Lib. I Tit. XXI, de Auctoritate tutorum § 1, waar wij lezen:

„Auctoritas autem tutoris in quibusdam causis necessaria pupillis est, in quibusdam non est necessaria. Ut ecce si quid dari sibi stipulentur, non est necessaria tutoris auctoritas: quodsi aliis pupilli promittant necessaria est: namque placuit meliorem quidem suam condicionem licere eis facere etiam sine tutoris auctoritate, deteriorem vero non aliter quam tutore auctore.”

Indien dus de macht der bewindvoerders gelijk ware aan de auctoritas tutoris bij Justinianus, dan zoude zij zeker in zich bevatten het bijstand verleenen bij het voeren van rechtsgedingen,

---

1) Mr. J. G. Kist, Handelsprocesrecht, bldz. 242.

daar men hierdoor maar al te dikwijls in een slechteren toestand geraakt.

Ook Holtius is van de meening van Kist, waar hij zegt:

„Wat de bewindvoerders betreft, zij zijn alleen sequesters of custodes, die over den schuldenaar en zijnen boedel toezigt houden; zij beheeren met en nevens denzelven, maar niet voor zich, ontvangen en betalen en verkoopen niet, zijn met één woord geene administratores of gestores, maar verleenen alleen auctoritas" 1).

Men zoude het best den toestand van den in staat van surséance verkeerende schuldenaar kunnen vergelijken met den toestand van den meerderjarige, die wegens verkwisting onder curatele gesteld is op verzoek zijner bloedverwanten (artt. 487 en 488 Burg. Wetb.). Waarom worden aan dezen curators toegevoegd? — niet wegens gebrek aan verstand of ervaring, zooals de curatule wegens krankzinnigheid, of bij de voogdij der minderjarigen, maar om een zekeren waarborg te hebben voor zijne handelingen. Het is een preventieven maatregel van zekerheid voor

---

1) Holtius, Faillitenrecht, bldz. 573.

zijne bloedverwanten, omdat zij hem naderhand moeten onderhouden, wanneer hij zijn geheele vermogen heeft doorgebracht. Evenzoo is de benoeming der bewindvoerders een waarborgsmaatregel, om te voorkomen dat de schuldenaar, door onverstandige of gewaagde handelingen, zijn vermogen aanmerkelijk vermindert.

Die waagt, die wint, zegt het spreekwoord, en wie nu is meer geneigd te wagen, dan degene die het minst te verliezen heeft? Zoo iemand is de in surséance verkeerende. Eén gewaagde en gelukkig geslaagde onderneming kan hem wellicht weder geheel uit zijne netelige omstandigheden redden, mislukt zij, welnu des te minder ontvangen ten laatste de schuldeischers bij vereffening des boedels. Hiertegen nu juist moeten de bewindvoerders waken. Zij moeten er op letten, dat de schuldenaar, door geen gewaagde handelingen zijn vermogen vermindert.

In art. 513 van den Code Civil staat zeer juist: „Il peut être défendu aux prodigues de plaider sans l'assistance d'un conseil qui leur, est nommé par le tribunal.”

Men ziet dus, dat de wetgever daar wel degelijk ingezien heeft, wat noodlottige gevolgen

gewaagde processen, door den prodigus begonnen, op zijn vermogen te weeg zouden kunnen brengen.

Art. 500 Burg. Wetb. verklaart, dat alle handelingen, door den onder curatele staande verricht, van rechtswege nietig zijn, dat alleen voor hem die onder curatele staat wegens verkwisting, deze uitzondering bestaat, dat hij het vermogen behoudt om uiterste wilsbeschikking te maken.

Waar dus den prodigus, die om zoo te zeggen nog een vrij vermogen heeft, de vrijheid van procederen ontnomen wordt, om dusdoende vermindering van zijn vermogen te voorkomen; zou men daar dan den in surséance verkeerenden schuldenaar deze vrijheid gelaten hebben, hem, wiens vermogen niet vrij, maar eigenlijk het onderpand is voor de voldoening zijner schuld eischers?

Mij schijnt derhalve de leer van den Hoogen Raad, in zijn arrest van 23 October 1873, dat onder uitoefenen van eenige daden van beheer niet is begrepen het voeren van eenig rechtsgeding, hetzij als aanlegger, hetzij als verweerder, waardoor aan den surséant de macht verleend wordt om zonder bijstand der bewindvoerders

te procedeeren, onjuist; ik ben het geheel eens met Holtius, waar deze zegt:

„Behalve het genoemde in Art. 916 en alle andere daden van beheer, is ook bijstand vereischt voor het voeren van eenigerhande procedures, welke hangende de surséance konden noodzakelijk worden.

Voor alle deze verrichtingen is de schuldenaar onbevoegd, om op zich zelve te handelen, en wanneer hij het doet, zullen zij onbestaanbaar wezen.

Weshalve het aan de bijstanders of bewindvoerders ook ingescherpt wordt, „op hunne verantwoordelijkheid,” om aan hunne benoeming terstond de noodige publiciteit te geven, opdat een ieder, die zich met den schuldenaar zal willen inlaten, tegen het begaan van *nulliteiten* gewaarschuwd blijve ¹⁾.

---

1) Holtius, Faillitenrecht, bldz. 575.

STELLINGEN.

I.

De schuldeischers van den erflater, die afscheiding gekregen hebben, kunnen den erfgenaam niet aanspreken, voor hetgeen zij op den boedel van den overledene niet konden verhalen; al heeft de erfgenaam zijn eigene schuldeischers ten volle voldaan.

II.

Ten onrechte beweert Baron, Pandecten § 208. „Nur wenn der Schuldner sich das Wahlrecht ausdrücklich im Vertrage vorbehalten, hat er kein Variationsrecht.“

III.

De woorden in l. 34 § 4 C. de donat. (8. 54). „Sin autem etiam heredum ex utraque parte fuerit mentio, *vel adjiciatur tempus vitae*, vel donatoris, vel ejus qui donationem accepit,” eischen geen verbetering.

IV.

Bij overlijden van den voogd, is het domicilie van den minderjarige bij den toezienden voogd.

V.

De voogd is niet verantwoordelijk voor de schade, door de onrechtmatige daad van zijn pupil veroorzaakt.

VI.

Hij tegen wien de scheiding van tafel en bed is uitgesproken, heeft geen recht om levensonderhoud van den anderen echtgenoot te vorderen.

VII.

Wanneer ten gevolge van onvermogen van den laatsten begiftigde, de erfgenaam, wiens legitima verkort is, niets kan terug krijgen, mag hij buiten het geval van art. 976 Burg. Wetb. den voorafgaanden begiftigde aanspreken, die hem gesubrogeerd wordt.

VIII.

Subrogatie heeft geen plaats ten dienste van den schuldeischer, die een anderen schuldeischer, die het recht van lijfswang kan gebruiken, heeft betaald.

IX.

Voor de Zondagen is overliggeld verschuldigd, al zijn in de chertepartij de Zondagen uitgesloten als ligdagen, en al is het scheepsvolk gehouden bij de lading mede te werken.

X.

De uitzondering in art. 920 2de gedeelte Wetb.

van Kooph. is af te keuren wat hypotheeken betreft, voor zoover de hypotheek is verleend voor een schuld van hem, aan wien surséance is toegestaan.

XI.

Borgstelling door een koopman voor eene handelsschuld, is geen daad van koophandel.

XII.

Bij kort-geding wordt de bijstand van een procureur niet geëischt.

XIII.

Ook wanneer beide partijen gratis procedeeeren, heeft verhaal van kosten plaats.

XIV.

De rechter moet, wanneer de toepassing van art. 471 n°. 5 C. P. gevraagd wordt, niet slechts onderzoeken of er aanzegging door de regeering

is gedaan, om het „édifice menaçant ruine” te herstellen, maar ook of het huis werkelijk dreigde in te storten.

XV.

Te recht is in ons recht ook op de voleindigde poging (délit manqué) eene mindere straf gesteld.

XVI.

Bij niet in achtneming van den termijn, bij art. 225 Wetb. van Strafv. bepaald, moet bij niet verschijning, veroordeeling bij verstek plaats hebben.

XVII.

Het is niet wenschelijk, dat den Koning ter benoeming van een burgemeester, eene voordracht door den gemeenteraad worde aangeboden.

XVIII.

Art. 33, 34 van de Wet regelende het kiesrecht zijn in strijd met art. 76 der grondwet.

XIX.

De invoering eener algemeene leerplicht in Nederland is wenschelijk.

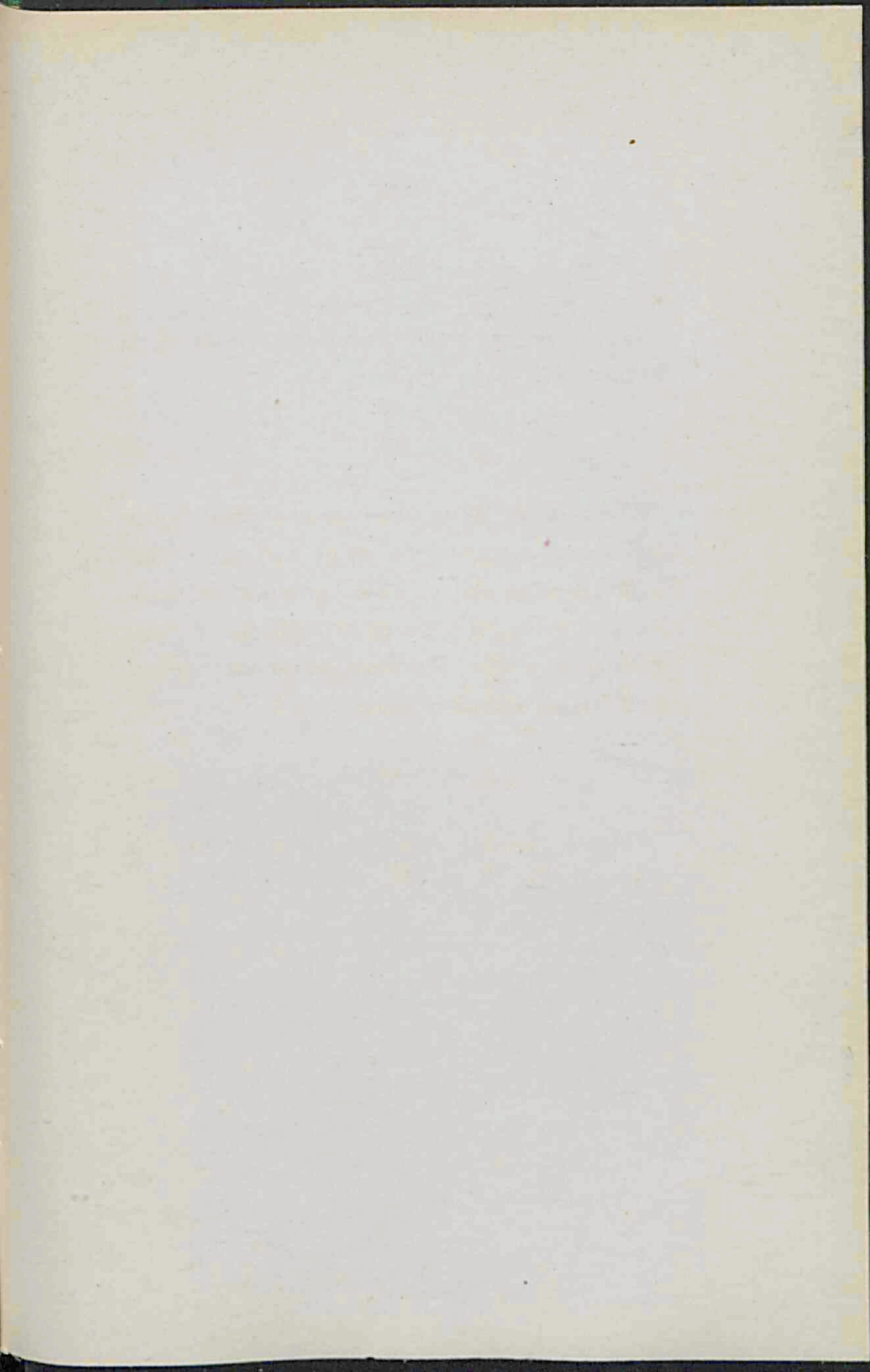
XX.

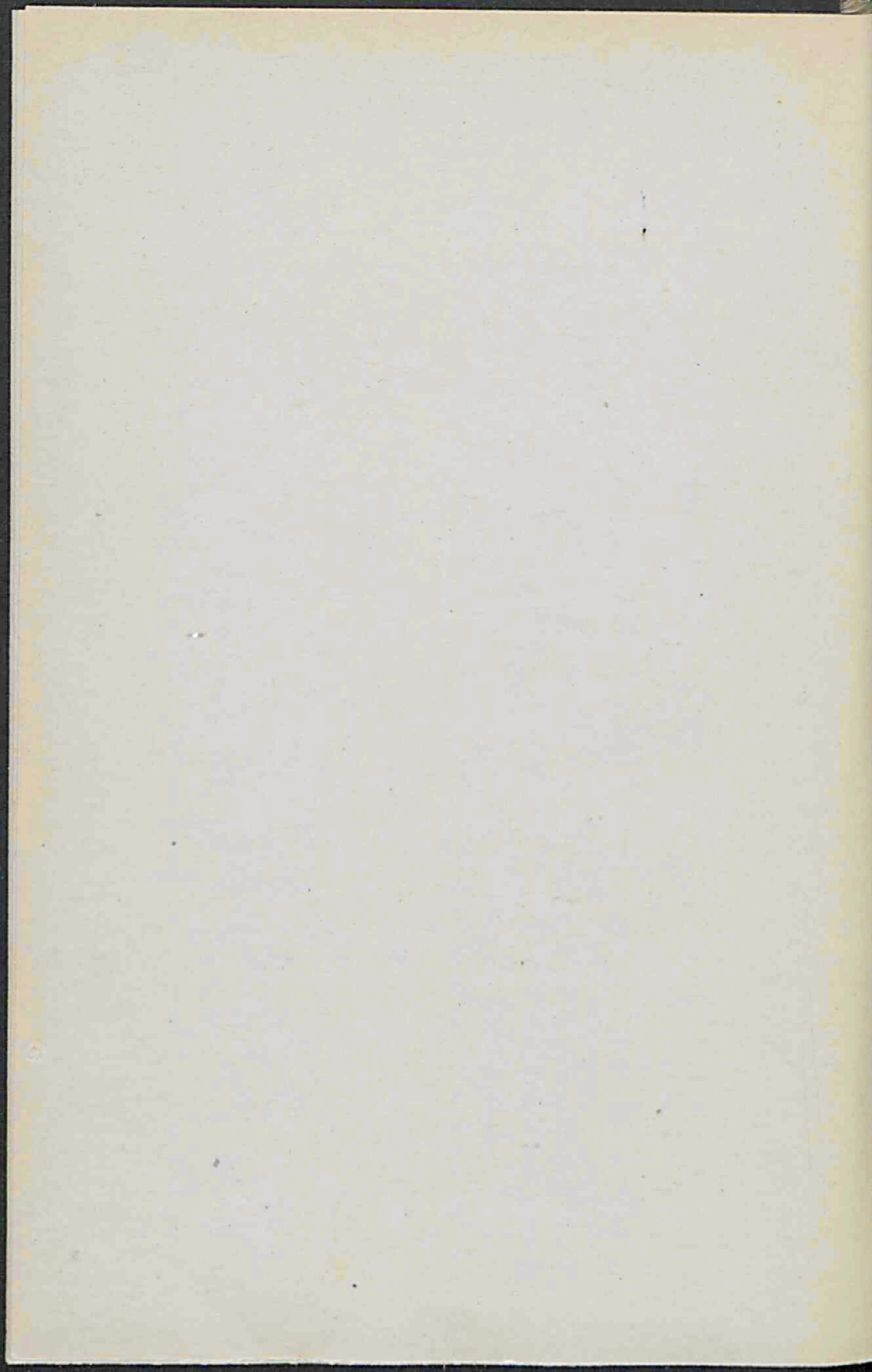
Wanneer de Staat, door gepaste maatregelen zich den eigendom van eenige der uitgestrekte heidevelden en andere woeste gronden verschaft ter ontginning, zou dit in het algemeen belang, wenschelijker zijn, dan het geheel aan particuliere krachten over te laten.

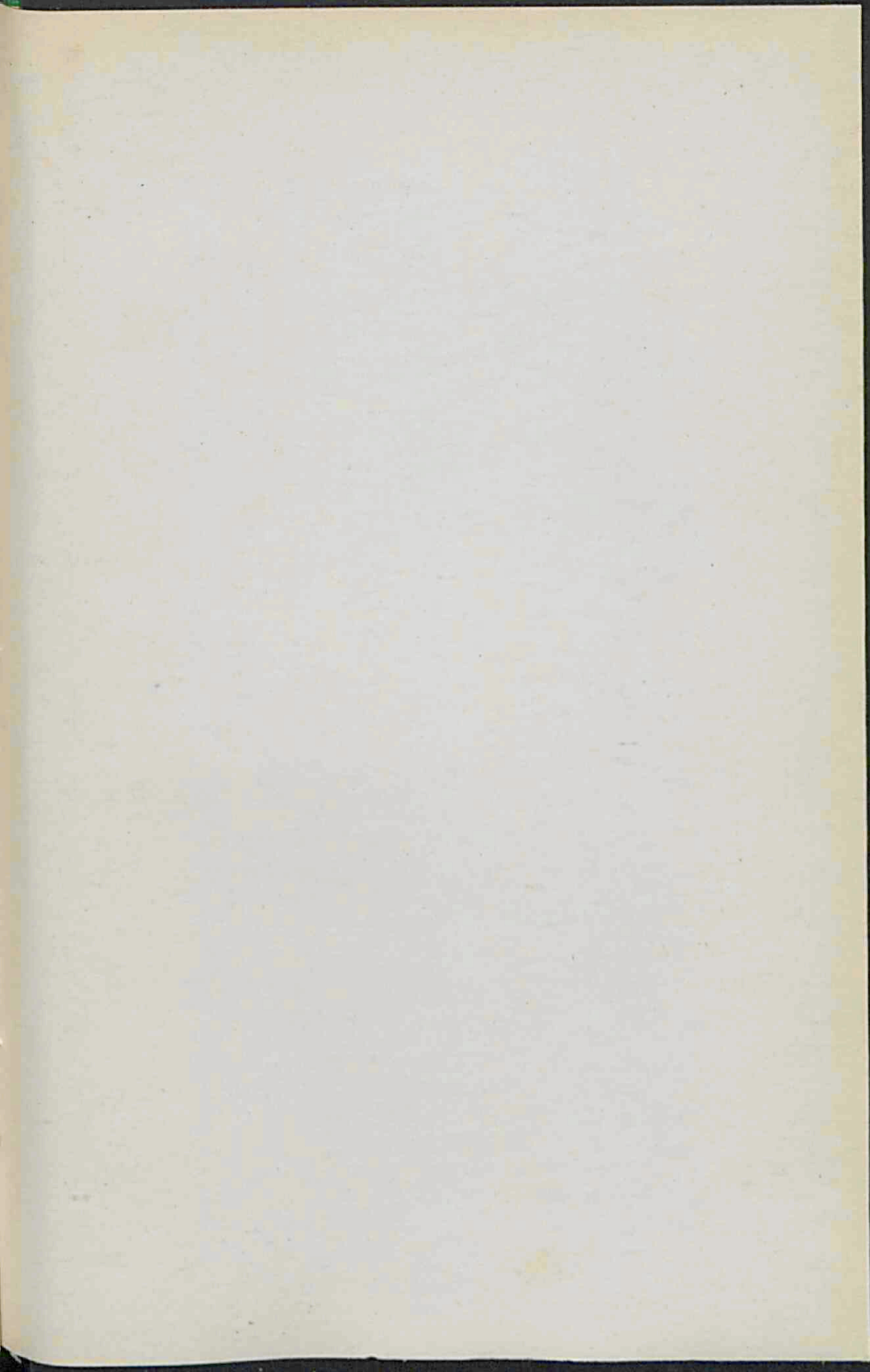
XXI.

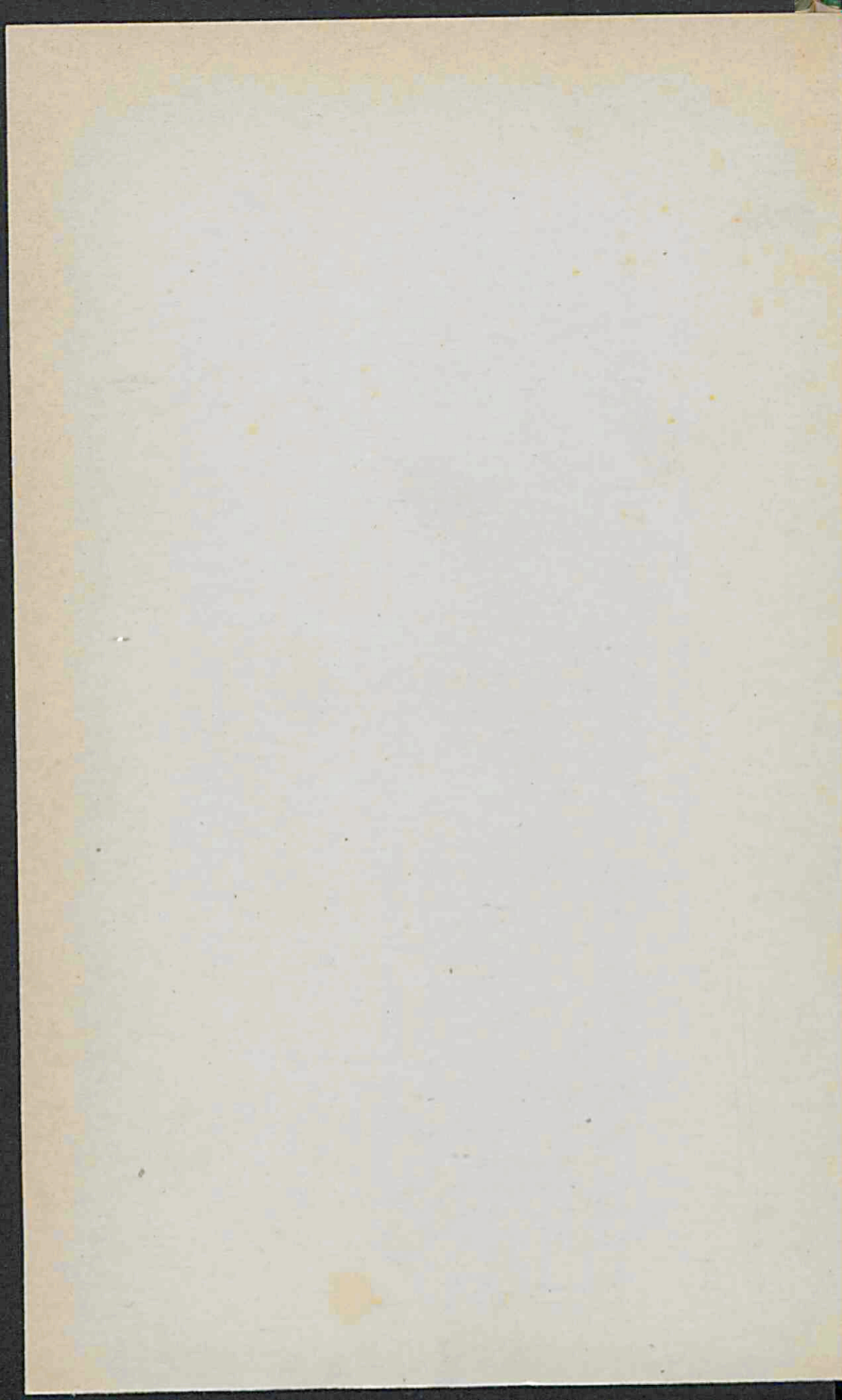
Behoud van het stelsel van plaatsvervangning is wenschelijk.

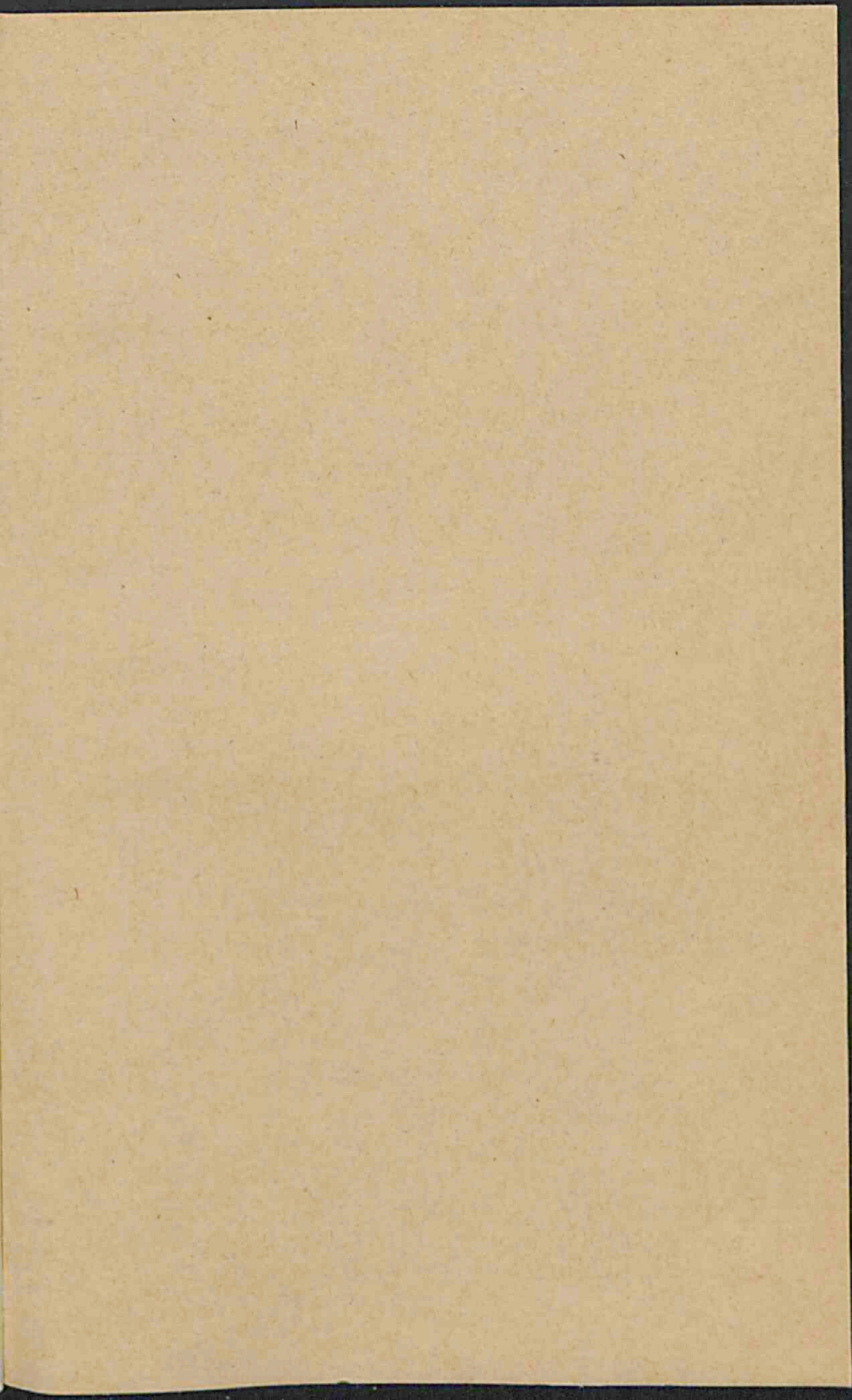

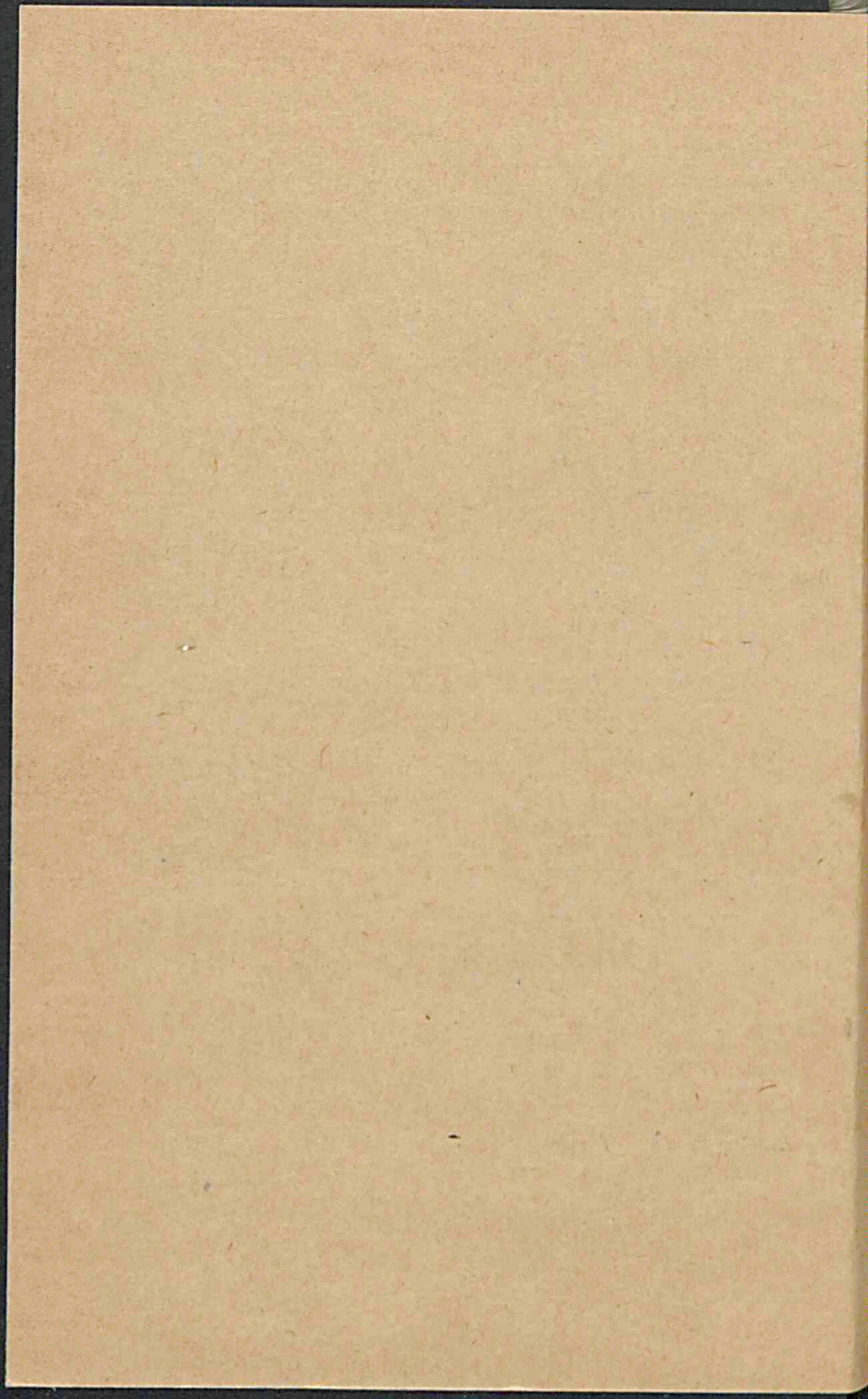

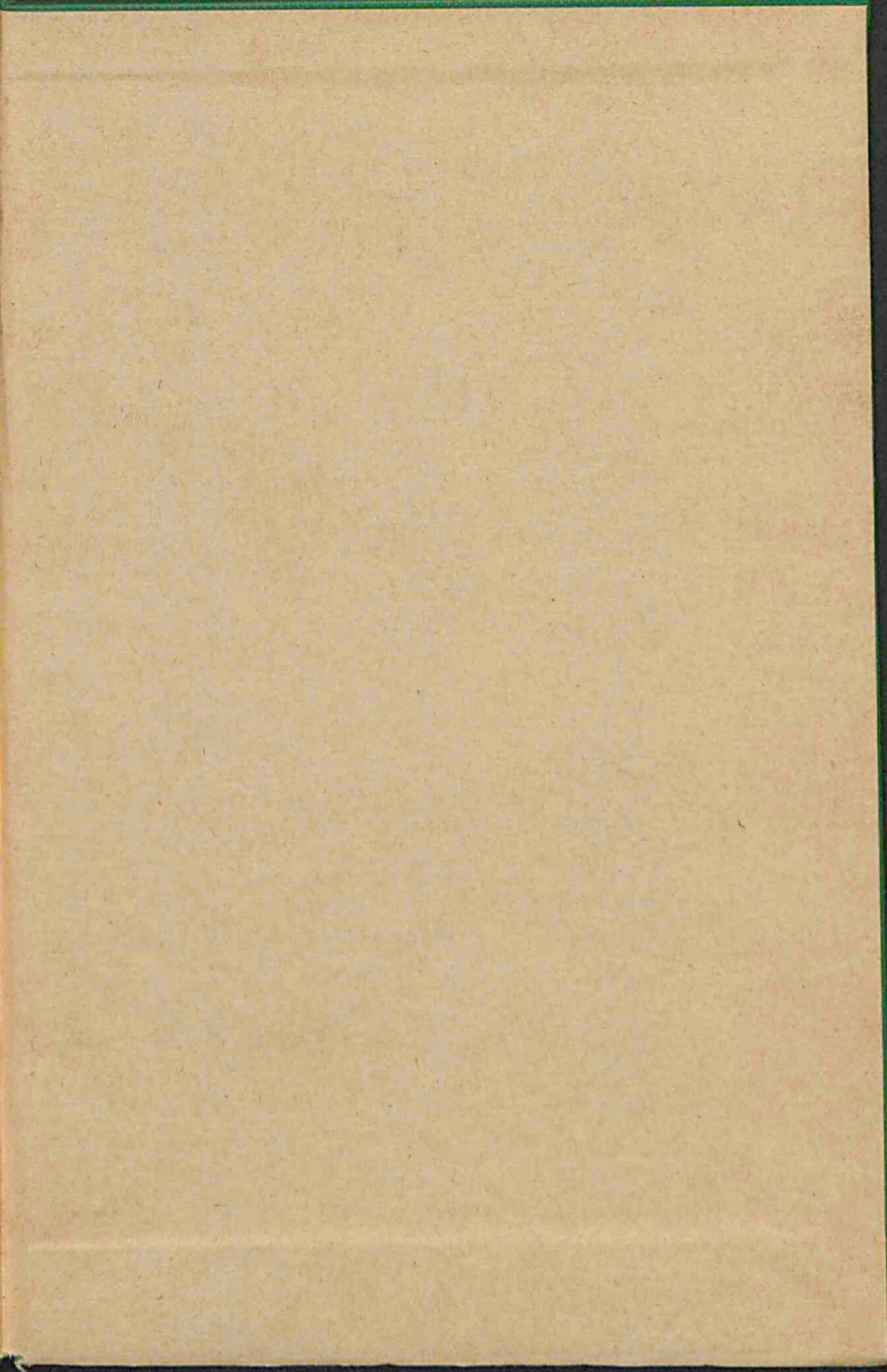

I
ut
1
5